
НАУЧНИ РАДОВИ

УДК: 340.147:346 ; 347.74(497.11)

CERIF: S 144

ТИП РАДА: ИЗВОРНИ НАУЧНИ РАД

DOI: 10.5937/PiP2102087J

др **Небојша ЈОВАНОВИЋ**^{*}
редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду,
Србија

ДРЖАВНА ПОМОЋ МАЛЕ ВРЕДНОСТИ^{**}

Сажетак

У раду се разматра државна помоћ мале вредности (*de minimis aid*). Она је једно од изузећа од начела забране држави да материјално помаже неким привредним субјектима, како их не би повластила у односу на остале и тиме повредила њихову равноправност на тржишћу. Аутор објашњава појам државне помоћи мале вредности, њено ојравање, повлашћење које уживају њен давалац и корисник (прималац) у односу на остале врсте дозвољене државне помоћи, те начине на које се сиречава изиравање ирвила о њеном давању. У раду се уиредо разматрају ирвила која у овом иишању важе у Евројској унији и Србији. Закључује се да се срјским иравом иоврино и нејасно уређује државна помоћ мале вредности, уз бишна одстиуања од ирава ЕУ. Осим тоа, разматра се и иримереност њеној највећој износа из ирава ЕУ економским условима у Србији.

Кључне речи: Државна помоћ. – Државна помоћ мале вредности. – *De minimis* помоћ. – Епидемија.

* Електронска адреса аутора: nebojsaj@ius.bg.ac.rs.

** Овај рад је допринос пројекту „Епидемија. Право. Друштво.“ Правног факултета Универзитета у Београду и Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

I Увод

Државна помоћ (*state aid, l'aide d'État, Staatliche Beihilfe*) је свака радња којом држава, као давалац, материјално помаже неког учесника на тржишту у обављању његове делатности, чиме га, као корисника, повлашћује у односу на друге којим је не пружа.¹ Тиме га доводи у повољнији положај на тржишту у односу на остале тржишне учеснике, као могуће такмаце, чиме их дискриминише. Давалац помоћи не мора лично да буде држава оличена у њеним централним органима (нпр. влади, министарству), већ то може да буде и њена територијална јединица (нпр. покрајина, град или општина), те сваки корисник њеног буџета (нпр. јавно предузеће, развојни фонд, агенција). Корисник може да буде привредно друштво, друго правно лице (нпр. јавно предузеће), предузетник и сваки други привредни субјект (нпр. удружење или установа, као што је на пример библиотека, музеј или задужбина), односно свака самостална организација која обавља привредну делатност као јединствена економска целина. Привредном делатношћу се сматрају радње нуђења робе или услуга за накнаду на тржишту, без обзира на то да ли понудилац тиме стиче добит и да ли је она циљ њиховог предузимања.² Облик државне помоћи није правно значајан

1 Слично: Закон о контроли државне помоћи – ЗКДП, *Службени гласник РС*, бр. 73/2019, чл. 3; Уговор о функционисању Европске уније (*Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*, OJ C 326, 26. 10. 2012; даље у фуснотама: УФЕУ), чл. 107. Вид. Нина Шћепановић, *Правни аспекти државне помоћи предузећима као облик нарушавања конкуренције у праву Европске уније*, докторска дисертација (необјављена), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2002, 117–123; Гордана Гасми, „Државна помоћ у Европској унији – путоказ за хармонизацију у Србији“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2007, 480–482; Татјана Јованић, *Увод у економско право*, Београд, 2019, 165.

2 На овај начин је Суд правде ЕУ одредио појам предузећа (*undertaking*), као корисника државне помоћи. Вид. пресуде у споровима *Cassa di Risparmio di Firenze and Others*, C-222/04, Judgment of the Court of 10 January 2006, пара. 107; *MOTOE*, C-49/07, Judgment of the Court of 1 July 2008, доступно на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=eli%3AECLI%3AEU%3AC%3A2017%3A496,28.2.2021>, пара. 27. Због потребе усклађивања српског права са правом ЕУ, боље је да се у домаћим прописима о државној помоћи користи израз „предузеће“ уз јасно законско одређење његовог појма, него израз „привредни субјект“ или „учесник на тржишту“. Израз „привредни субјект“ ни у једном пропису није дефинисан, а подразумева се да мора да буде правни субјект, што се не подразумева у праву ЕУ (нпр. огранак и ортаклук се сматрају предузећем). Израз „учесник на тржишту“ је примеренији оном што се у прописима ЕУ сматра предузећем, али је рогобатнији и језички тежи од израза „предузеће“. Због једноставности изражавања ће се у раду даље користити израз предузеће.

Државна помоћ није, међутим, радња материјалног давања ради обављања не-привредне делатности која је у искључивој надлежности државе, као што је фи-

за одређивање његовог појма, јер може да буде врло различит. Битно је само да се њом умањују приходи у буџету даваоца (умањење активе; нпр. ослобађање или умањење пореза за корисника помоћи) или да се тиме повећавају његови расходи (повећање пасиве), као што је, рецимо, давање премија, субвенција или зајмова кориснику, гаранција за његове дугове или улога у његов капитал.³

Пошто држава давањем своје помоћи само неким учесницима на тржишту (даље у тексту: предузећима) нарушава или може да наруши здраву тржишну утакмицу, радња њеног давања је забрањена, јер је непоштена.⁴ Изузетно, она је допуштена у прописаним случајевима (тзв. изузећа од забране), у којим је њено давање оправдано, јер су користи веће од штете коју држава чини нарушавањем конкуренције путем њеног пружања. При томе, разликују се таксативно набројани случајеви у којим је државна помоћ допуштена по сили закона (нпр. за социјалне потребе потрошача и за отклањање штета изазваних ванредним ситуацијама), од оних у којим је допуштена по одлуци надзорног органа (нпр. Комисије за контролу државне помоћи у Србији, Комисије ЕУ). Тако, на пример, надзорни орган сме да допусти државну помоћ ради развоја економски заосталих подручја, отклањања поремећаја у привреди, извођења посебно значајног пројекта за државу, унапређења појединих привредних грана или очувања културног наслеђа, при чему

нансирање војске, полиције, безбедносних служби или заштите од загађења (ЗКДП, чл. 6). Вид. Phedon Nicolaidis, Maria Kleis, Mihalis Kekeleki, „Cumulation of De Minimis Aid to Enterprises that form a Single Economic Unit“, *European State Aid Law Quarterly*, Nr. 1/2008, 48–51; Радован Вукадиновић, „Положај јавних предузећа и предузећа са посебним и искључивим правима у праву Европске уније“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2004, 1039–1042.

- 3 Нина Шћепановић, „Државна помоћ предузећима као облик нарушавања конкуренције у праву Европске уније“, *Право и привреда*, бр. 5–8/1996, 418; Н. Шћепановић (2002), 123–125; Гордана Илић-Попов, „Подстицаји улагања у српску привреду“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2019, 187–188; Georges Decocq, Aurélie Ballot-Léna, *Droit commercial*, Dalloz, Paris, 2015, 396.
- 4 ЗКДП, чл. 1 и 5; G. Decocq, A. Ballot-Léna, 396; Борис Беговић, Владимир Павић, *Увод у право конкуренције*, Београд, 2012, 116–117.

У праву ЕУ се не каже да је државна помоћ забрањена, већ да је „неспојива“ (*incompatible*) са њеним „унутрашњим тржиштем“ (*internal market*). Под неспојивошћу се мисли да је она неприхватљива са становишта заједничких интереса њених чланица, те да је тиме забрањена, а под унутрашњим тржиштем се подразумевају обједињена тржишта свих њених чланица у јединствену целину (УФЕУ, чл. 107). Због тога би било више у духу српског језика да је у ЗКДП-у коришћен израз „забрањена помоћ“ него „неусклађена помоћ“ (нпр. чл. 5). Употребљени законски израз је лош превод текста УФЕУ-а о државној помоћи, који одговара правном режиму трговине између чланица ЕУ, па је збуњујући у нашем праву, јер није јасно са чим помоћ треба да буде усклађена (УФЕУ, чл. 107 и 108).

ужива дискрецију у доношењу одлуке поводом захтева даваоца да је допусти.⁵

Посебан случај изузећа од забране државне помоћи је државна помоћ мале вредности (*de minimis aid*). За њено пружање се не захтева да је надзорни орган одобри даваоцу, већ је довољно да је он о њој само обавести, не чекајући било какву његову одлуку.⁶ За разлику од ње, давалац мора да пријави сваку државну помоћ велике вредности и да за њу добије одобрење надзорног органа, пре него што буде смео да је пружи кориснику, ако не може да је „уклопи“ у неки од прописаних изузећа од њене забране.⁷

II Правни извори

Државна помоћ мале вредности је у Србији уређена по узору на право Европске уније, јер се на то обавезала Споразумом о стабилизацији и придруживању, који је са њом закључила 2008. године.⁸ Државна помоћ уопште је у ЕУ уређена пре свега Уговором о њеном функционисању (УФЕУ), који у њој, у ствари, има улогу коју има „устав“ у држави (чл. 97, 106–109, 349). Осим тога, она је тамо уређена и мноштвом пратећих прописа којим се детаљно разрађују поједина њена питања. Њих може

5 ЗКДП, чл. 4; УФЕУ, чл. 107 ст. 2 и 3; G. Decocq, A. Ballot-Léna, 398; Ileana Simplicean-Storia, „Study of the State Aid Policy in the European Community: The ‘Illegal’ State Aid Problem“, *Journal of International Legal Studies*, Nr. 1/1997, 95.

6 P. Nikolaidis, M. Kleis, M. Kokinakis, 48.

7 Једно од значајних изузећа од обавезе пријаве државне помоћу у ЕУ је тзв. „постојећа државна помоћ“. То значи да њен давалац не мора да пријави ону помоћ која је постојала у часу ступања на снагу Уговора о Европској заједници закљученог у Риму 1957. године (*Treaty establishing the European Economic Community*). За разлику од тога, нову помоћ мора да пријави ако није изузета од те обавезе. Ипак, Комисија ЕУ је дужна да стално надзире и „законитост“ постојећих помоћи у државама чланицама. Отуда се свака измена такве помоћи сматра новом помоћи, због чега подлеже обавези пријаве Комисији и њеном одобрењу. Обавеза пријаве државне помоћи у ЕУ постоји само ако се њом нарушава или може нарушити конкуренција у трговини између држава чланица. Кад се њом нарушава конкуренција само на националном тржишту државе чланице која је додељује, давалац не мора да је пријави Комисији ЕУ, већ надзорном органу „своје“ државе, ако је на то обавезан по њеном праву. Вид. I. Simplicean-Storia, 96–99; Н. Шћепановић (1996), 416–417.

8 Закон о потврђивању споразума о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 83/2008. Вид. Драго Дивљак, „Државна помоћ у праву ЕУ и национално право“, *Зборник Правној факултету у Новом Саду*, бр. 3/2011, 357; Татјана Јованић, „Државна помоћ за инвестиције у енергетску инфраструктуру: дилеме у вези пројекта ‘Колубара Б’“, *Зборник Правној факултету у Новом Саду*, бр. 1/2019, 151; Г. Гасми (2007), 480.

да донесе Савет ЕУ на предлог њене Комисије, а након прибављања мишљења Европског парламента. Најзад, и Комисија ЕУ може да донесе своје прописе којим разрађује прописе Савета ЕУ.⁹ Ово право Савета и Комисије ЕУ се нарочито односи на уређивање појединих врста опште (неселективне, неспецифичне, „водоравне“) државне помоћи, као и поступака њиховог пријављивања и одобравања. Општа државна помоћ је она чију могућност добијања имају сва предузећа под једнаким условима, за разлику од селективне (специфичне) помоћи која је намењена само неким предузећима, привредним делатностима или подручјима.¹⁰ Једна од општих врста је и државна помоћ мале вредности, која је, у ствари, групно изузеће од забране државне помоћи.¹¹

На основу својих овлашћења, Савет ЕУ је донео Уредбу 994/98 о примени чланова 107 и 108 УФЕУ-а на неке врсте водоравне државне помоћи,¹² коју је касније заменио истоименом Уредбом 2015/1588.¹³ Њима Савет овлашћује Комисију ЕУ да под прописаним условима својим прописима ослободи даваоце обавезе прибављања њеног одобрења за пружање одређених врста државне помоћи, јер им је довољно да је само обавесте о својој одлуци. То су тзв. „групна изузећа“ предвиђена, на пример, за помоћ малим и средњим предузећима, за истраживање и развој, за заштиту околине, па и за државну помоћ мале вредности.¹⁴ На основу тог овлашћења, Комисија ЕУ је већ по старој уредби Савета из 1998. године донела две уредбе, које су посебно намењене уређивању државне помоћи мале вредности. Прва је општија, јер важи за све случајеве државне помоћи мале вредности, а зове се Уредба бр. 1407/2013 о примени чланова 107 и 108 УФЕУ-а на државну помоћ мале вредности.¹⁵ Друга је Уредба бр. 360/2012 о примени чланова 107 и 108

9 УФЕУ, чл. 108. ст. 4, чл. 109.

10 Драго Дивљак, „Правни значај субвенција“, *Зборник Правног факултета у Новом Сагу*, бр. 1–2/2008, 534–535.

11 Richard Wish, *Competition Law*, Oxford University Press, Oxford, 2005, 243.

12 Уредба о примени чланова 107 и 108 УФЕУ-а на неке врсте водоравне државне помоћи из 1998. године (*Council Regulation (EC) No 994/98 of 7 May 1998 on the application of Articles 92 and 93 of the Treaty establishing the European Community to certain categories of horizontal State aid*, OJ L 142/1, 15. 5. 1998).

13 Уредба о примени чланова 107 и 108 УФЕУ-а на неке врсте водоравне државне помоћи из 2015. године (*Council Regulation (EU) 2015/1588 of 13 July 2015 on the application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of horizontal State aid*, OJ L 248, 24. 9. 2015).

14 О помоћи за истраживање и развој вид. Никола Комшић, „Државна помоћ и јавна набавка – два приступа подстицања иновација“, *Право и привреда*, бр. 10–12/2019, 159.

15 Уредба о примени чланова 107 и 108 УФЕУ-а на неке врсте водоравне државне помоћи из 2013. године (*Commission Regulation (EU) No 1407/2013 of 18 December*

УФЕУ-а на државну помоћ мале вредности која се додељује предузећима за пружање услуга од општег привредног интереса.¹⁶ У Србији је државна помоћ мале вредности уређена Законом о контроли државне помоћи из 2019. године и Уредбом о правилима за доделу државне помоћи из 2010. године (чл. 95–97).¹⁷

III Појам државне помоћи мале вредности

Државна помоћ мале вредности (*de minimis* помоћ) јесте помоћ коју држава сме да додели једном предузећу у прописаном обрачунском раздобљу највише до прописаног новчаног износа (чл. 8). Ако је она већа од прописане границе, реч је о државној помоћи велике вредности, због чега подлеже општим правилима о њеној контроли да би се спречило нарушавање тржишне утакмице. То, међутим, не значи да је државна помоћ велике вредности аутоматски забрањена, већ само да њен давалац мора да прибави одобрење од надзорног органа пре него што је додели кориснику. У даљем раду се уз израз „државна помоћ мале вредности“, који је предвиђен прописима, користи и израз „мала

2013 on the application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union to *de minimis* aid Text with EEA relevance, OJ L 352, 24. 12. 2013; даље цитирано као: Уредба ЕУ).

- 16 Уредба бр. 360/2012 о примени чланова 107 и 108 УФЕУ-а на државну помоћ мале вредности која се додељује предузећима за пружање услуга од општег привредног интереса (*Commission Regulation (EU) No 360/2012 of 25 April 2012 on the application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union to de minimis aid granted to undertakings providing services of general economic interest Text with EEA relevance, OJ L 114, 26. 4. 2012*; даље цитирано као: Уредба ЕУ о помоћи у општем интересу).
- 17 Уредба о правилима за доделу државне помоћи Републике Србије – Уредба РС, *Службени гласник РС*, бр. 13/2010, 100/2011, 91/2012, 37/2013 и 97/2013. Због лоше усклађености правила ове уредбе са наведеним прописима ЕУ, Влада Републике Србије је 2020. године израдила Нацрт уредбе о правилима за доделу *de minimis* помоћи – Нацрт уредбе РС, о којем се тренутно расправља у стручној јавности, доступно на адреси: <http://www.kkdp.gov.rs/doc/Uredba%20de%20minimis.pdf>, 28. 2. 2021. Важећим законом из 2019. године замењен је стари истоимени закон из 2009. године, којим је државна помоћ била знатно површније уређена. Вид. Закон о контроли државне помоћи из 2009. године, *Службени гласник РС*, бр. 51/2009. Његова главна слабост је била у томе што Комисија за контролу државне помоћи, као надзорни орган, није била независна од извршних органа власти, пошто јој је чланове именовала Влада. Вид. Закон о контроли државне помоћи из 2009. године, чл. 6; Г. Гасми (2007), 495. Тиме је главни давалац државне помоћи у земљи, уствари, сам себе надзирао те је постојао сукоб интереса. Ова слабост је отклоњена важећим законом, јер сада чланове Савета Комисије, као њеног органа одлучивања, бира Скупштина Србије, поред тога што јој је законом утврђена надлежност и финансијска самосталност у односу на даваоце и кориснике државне помоћи (ЗКДП, чл. 10–12, 19).

државна помоћ“, јер је језички лакши, те се предлаже и законодавцу да га унесе у прописе.

Границу мале државне помоћи у Србији одређује Влада, а у ЕУ је одређује њена Комисија. При томе, разликује се општа граница мале помоћи, која важи за све кориснике и у свим делатностима, од посебних граница, које важе у посебним делатностима (нпр. друмском саобраћају, у услугама у општем привредном интересу).¹⁸

Општа граница тренутно износи 200.000 евра по једном кориснику у три узастопне фискалне године. Наведени износ у еврима се у Србији прерачунава у динаре по средњем курсу њене централне банке у часу доделе. Није значајно да ли је корисник примио помоћ од једног или више давалаца, нити да ли ју је примио једнократно (у целини и одједном) или вишекратно. Ако ју је примио вишекратно, износи сваког појединог давања се сабирају, како би се утврдио њен укупан износ у посматраном обрачунском раздобљу од три узастопне фискалне године. У обрачунско раздобље се урачунава текућа година у којој давалац доноси одлуку о додели државне помоћи и претходне две фискалне године.¹⁹

Посебне границе су ниже или више од опште, а тичу се друмског наплатног превоза робе и услуга од општег привредног интереса. У осталим питањима правни режим мале државне помоћи за коју важе посебне границе суштински је исти као и онај у коме је предвиђена општа граница.

Највећа државна помоћ која се у ЕУ сме доделити у три узастопне фискалне године предузећу за *друмски превоз робе уз најлакши* превозине је 100.000 евра.²⁰ Осим тога, додатно ограничење друмском превозиоцу робе, као кориснику, јесте у томе што не сме да је користи за набавку возила за превоз робе. Ова нижа посебна граница у друмском саобраћају, међутим, не важи у превозу путника, те се у њему примењује општа граница од 200.000 евра.²¹ Посебна граница помоћи предузећу за

18 Уредба ЕУ, чл. 2 ст. 1 и 7; Уредба ЕУ о помоћи у општем интересу, чл. 2 ст. 1 и 5; ЗКДП, чл. 95.

19 Уредба ЕУ, чл. 3 ст. 2; Уредба РС, чл. 96 ст. 1.

20 Друмским превозом робе уз накнаду не сматра се превоз ради селидбе, пружања поштанских услуга, курирских услуга, те ради прикупљања и обраде отпада. Значи, за ове делатности важи граница од 200.000 евра мале државне помоћи. Вид. Уредба РС, чл. 3 ст. 5.

21 Уредба ЕУ, чл. 3 ст. 3; Уредба РС, чл. 96 ст. 1. Уредба РС није ваљано усклађена са одредбом Уредбе ЕУ у овом питању, јер се српска нижа граница односи не само на друмски робни, већ и на путнички превоз. Осим тога, у ЕУ се посебна граница примењује само на наплатни робни превоз, а не и на бесплатни, док у Србији она важи и за бесплатни превоз. Нацрт уредбе о малој државној помоћи у Србији је доследно усклађен са Уредбом ЕУ (чл. 3 ст. 3). У њему се, међутим, за разлику од

услуге од *ојшнїеї привредној инїтереса* је 500.000 евра у три узастопне фискалне године.²² Виша граница мале помоћи државе за услуге од општег привредног интереса је прописана због тога што предузећа могу да претрпе веће губитке у поређењу са предузећима у осталим делатностима. Она су често по прописима обавезна да их пружају и кад им је то неисплативо, и то у корист осталих учесника на тржишту.

Иако мала државна помоћ спада у општу (групну) врсту изузећа од забране давања помоћи, њена примена је ограничена, јер је њена додела искључена у исцрпно набројаним случајевима. Отуда се она не даје: 1) у пољопривреди; 2) у рибарству; 3) у пословима извоза, нарочито кад се односе непосредно на извозне количине или на успостављање дистрибутивне мреже у иностранству и њен рад; 4) за повлашћивање домаће робе у односу на увезену; 5) за вађење угља и 6) предузећима у тешкоћама.²³ То, међутим, не значи да је у набројаним случајевима државна помоћ забрањена, већ да се она даје под друкчијим условима и поступку, било да су они општи, који важе за сваку врсту помоћи, било посебни, јер важе само у одређеној делатности или у одређеним случајевима (нпр. у рударству, пољопривреди, саобраћају, за предузећа у тешкоћама). У Србији је мала помоћ додатно искључена ако се кориснику не може доделити регионална помоћ, секторска или друга „хоризонтална“ помоћ (нпр. за мала предузећа, за запошљавање).²⁴

IV Повлашћење у давању државне помоћи мале вредности

Давалац и корисник мале државне помоћи уживају повластицу у односу на велику, јер је поступак њеног пружања знатно бржи. Довољно

важеће уредбе не уређује посебна граница помоћи за услуге од општег интереса. Вероватно српска Влада планира да донесе посебну уредбу само за такве услуге, по узору на посебну Уредбу ЕУ о помоћи у општем интересу. Чини се да је боље да су обе врсте мале државне помоћи уређене једном уредбом, јер је то читаоцу прегледније.

22 Уредба ЕУ о помоћи у општем интересу, чл. 2 ст. 2.

23 Уредба ЕУ, чл. 1; Уредба ЕУ о помоћи у општем интересу, чл. 1; ЗКДП, чл. 2; Уредба РС, чл. 95; Н. Шћепановић (2002), 152.

Нацрт уредбе РС допушта, по узору на право ЕУ, да држава пружи малу помоћ и у случајевима у којим је она искључена, кад се њом кориснику покривају (нпр. предујмљују или наклањују) трошкови учествовања на сајмовима, за израду студија и пружања саветодавних услуга ради увођења новог или постојећег производа на ново тржиште друге државе (чл. 2).

24 Уредба РС, чл. 3 ст. 1 тач. 4.1. У праву ЕУ мала помоћ није супсидијерна у односу на остале врсте државне помоћи. На овај начин се код нас исказује неразумевање њеног смисла.

је да давалац донесе одлуку о њеном пружању, у којој мора да је оправда, те да је додели кориснику. Након тога, обавештава о томе надзорни орган и уписује у евиденцију датих помоћи.²⁵ У Србији је дужан да обавести Комисију за контролу државне помоћи у року од 15 дана по њеној додели кориснику.²⁶ Тиме јој омогућава да провери да ли ју је законито доделио.²⁷

Ово повлашћење у односу на општи правни режим државне помоћи се правда тврдњом да мала државна помоћ не нарушава знатно тржишну утакмицу на посматраном подручју (нпр. у Србији, између ње и чланица ЕУ, односно између чланица ЕУ). Њом се може нанети мала штета осталим учесницима тржишта, али су често њене користи веће (нпр. спречавање пропасти корисника, запошљавање радника...). Због тога њен давалац не мора да је пријави надзорном органу, те да чека да му је допусти да би је доделио кориснику, као кад је реч о великој помоћи. Кад би се њена додела подвргла обавези одобравања у сваком поједином случају, трошкови поступка би битно умањивали корист која се њом добија у привреди.

V Заштита од злоупотребе

1. Заштитне мере

Повлашћење у малој државној помоћи може да се злоупотреби, те да се под изговором њеног пружања, у ствари, на разне начине додели велика помоћ, за коју важе строжа правила, јер може битно да наруши тржишну утакмицу у корист њеног примаоца. Да би се то спречило, прописано је више мера заштите. Оне се тичу начина израчунавања мале државне помоћи, њеног кумулирања (сабирања), додељивања групи предузећа, статусних промена корисника, избегавања њеног давања за забрањене сврхе и надзора. Ако се изиграју правила о малој помоћи, надзорни орган је надлежан да нареди даваоцу да је измени, како би је ускладио са прописима који за њу важе (нпр. да прибави одобрење за вишак помоћи). Уместо тога, он може и да нареди кориснику да је врати даваоцу, било у целости, било у делу који премашује прописану границу.²⁸

25 I. Simplicean-Storia, 98.

26 ЗКДП, чл. 8; Нацрт уредбе РС, чл. 10; Уредба ЕУ, чл. 3 и 6.

27 Уредба РС, чл. 97.

28 Уредба ЕУ, чл. 3 ст. 7; Lucyene Ghazarian, „Recovery of State Aid“, *European State Law Quarterly*, Nr. 2/2016, 228–229.

2. Израчунавање помоћи

Мала државна помоћ мора се новчано изразити и кад се даје у неновчаном облику, како би било јасно да није већа од прописане границе. Она се изражава у бруто износу, што значи да се у њен новчани износ урачунавају порези и други јавни приходи који се по прописима наплаћују даваоцу или кориснику. То значи да њен бруто износ, а не нето износ, не сме да премаши прописану границу. За потребе израчунавања њеног новчаног износа, сматра се да је помоћ дата у часу кад је корисник стекао право на њу, без обзира на то кад му је додељена.²⁹ Ако помоћ није бесповратно давање материјалног добра кориснику (тзв. премија или субвенција, *grant* – нпр. новац, земљиште, зграда, сировине), него је он мора вратити даваоцу (повратна помоћ – нпр. зајам, гаранција), онда се корист за њеног примаоца процењује у новчаном износу као да је реч о бесповратном давању. То је, у ствари, новчана противвредност бруто повратне помоћи (противвредност помоћи; *gross grant equivalent*), која не сме да буде већа од прописане границе (500.000, 200.000, односно 100.000 евра).

Постоји више метода израчунавања противвредности неновчане помоћи зависно од њеног облика. Они се, међутим, примењују само кад је могуће да се тачно израчуна њен износ пре него што се додели и под условом да нема потребе да се при израчунавању узме у обзир процена ризика њеног давања. То се зове проценљива (проверљива) помоћ (*transparent aid*). У супротном, ако помоћ није проценљива, не сме се дати као мала помоћ. У ЕУ се захтева да све државе чланице примењују исте методе за израчунавање мале државне помоћи, како би се постигла што већа уједначеност у њеној додели.³⁰

Ако се помоћ даје као *зајам* (кредит, *loan*), онда се узима његов бруто износ, а то је главница са каматама и осталим трошковима његовог давања и враћања. Мала помоћ у зајму се сматра проценљивом ако испуни два услова. Прво, корисник не сме да буде предузеће у стечају, нити да испуњава услове за њега (нпр. инсолвентно је; тзв. предузеће у тешкоћама). Ако се зајам ради помоћи даје великом предузећу, оно мора да има најмање „Б“ кредитни рејтинг. То значи да не мора да има најбољи, али ни лош рејтинг своје кредитне способности. Други услов се тиче обима зајма и његовог трајања. Тако, зајам који је корисник обезбедио даваоцу најмање у висини половине његовог износа са роком враћања дужим од пет година, не сме да буде већи од 1.000.000 евра, иначе се сматра непроценљивим (непоузданим, непроверљивим). Ако

29 Уредба ЕУ, чл. 3 ст. 4–7; Нацрт уредбе РС, чл. 4. Уредба РС нема правила о томе.

30 Уредба ЕУ, предговор тач. 15.

је рок враћања зајма дужи од 10 година, проценљивим се сматра зајам који није већи од 500.000 евра, под условом да му је обезбеђена бар половина износа. Ако се зајам даје у мањем износу од наведеног (тј. 1.000.000 или 500.000 евра) или уз краћи рок враћања од пет, односно 10 година, противвредност помоћи се израчунава сразмерно према прописаној граници мале помоћи. Кад се зајам даје кориснику ради обављања друмског превоза робе, противвредност помоћи се израчунава тако што се наведени износи проценљивог зајма снижавају на пола (тј. 500.000 евра за зајам до пет година, односно 250.000 евра за зајам преко 10 година). Уместо наведених апсолутних износа, процена бруто зајма може да се изврши применом референтне стопе која важи у време његовог давања (тзв. пуштање у течај). Кад се процењује зајам ради пружања мале помоћи предузећу за пружање услуга од општег привредног интереса, његова процена се врши искључиво методом референтне стопе.³¹

Кад се помоћ састоји у томе што давалац уноси *улој у капитал* корисника (*capital injection*), проценом се мора утврдити да његова противвредност у бруто износу није већа од прописане границе за малу помоћ (нпр. са трошковима закључења и овере уговора о улагању, порезима). Исто важи и кад давалац даје кориснику помоћ *стицањем удела* у његовом капиталу (нпр. куповина акција или изведених серијских хартија, као што је опција). Тада на себе сме да преузме само финансијски ризик губитка који је проценљив (тзв. посао ризичног финансирања), с тим што процењени могући губитак не сме да буде већи од прописане границе мале помоћи. У делатности пружања услуга од општег интереса улагање у капитал и стицање удела се сматра непроценљивом помоћи, осим кад његов укупан износ није већи од прописане границе (500.000 евра).³²

Ако се помоћ састоји у томе што давалац *гарантује* (јемчи, *guarantee*) повериоцу за корисников дуг (нпр. зајам), сматра се да је она мала ако испуни два услова. Први је исти као и у случају помоћи у облику зајма, што значи да корисник не сме да буде у стечају, нити да испуњава услове за њега (нпр. инсолвентан је). Ако је он велико предузеће, онда мора да има најмање „Б“ кредитни рејтинг. Други услов се тиче гарантног износа и њеног трајања. Сматра се да је помоћ мала

31 Уредба ЕУ, чл. 4 ст. 2 и 3; Уредба ЕУ о помоћи у општем интересу, чл. 2 ст. 4(а); Нацрт уредбе РС, чл. 7, с тим што се њиме не уређује процена мале помоћи у општем интересу. Уредба РС не садржи израчунавање противвредности помоћи у зајму.

32 Уредба ЕУ, чл. 4 ст. 3; Уредба ЕУ о помоћи у општем интересу, чл. 2 ст. 4(б); Уредба РС, чл. 96, с тим што се њом не уређује мала помоћ у општем интересу. У овом питању Нацрт уредбе РС нема правила, што је пропуст у његовом писању.

ако прописане границе нису прекорачене (тј. 200.000 или 100.000 евра) и да не мора да се обави процена ризика издавања гаранције да би се помоћ доделила, ако се примени један од три метода процене. Први метод се састоји у прописивању највећег апсолутног новчаног износа дуга корисника за који сме да се гарантује и броја година трајања гаранције. Тако, ако гаранција траје пет година, а корисников дуг је 1.500.000 евра, гарантни износ не сме да пређе 80% његовог износа. Иначе, сматра се да је помоћ велика. Ако гаранција траје 10 година, а корисников дуг је 750.000 евра, гарантна свота сме да гласи на цео дуг. Кад је корисник предузеће за друмски превоз робе уз накнаду, износи његовог дуга су половина оних који су наведени за друге делатности (тј. 750.000 евра за гаранцију од пет година и 350.000 евра за гаранцију од 10 година). Кад давалац гарантује за дуг у пружању услуга од општег интереса, онда се помоћ сматра проценљивом ако дуг није већи од 3.750.000 евра (тј. двоструки максимални износ дуга по општим правилима мале помоћи). Ако је гарантовани дуг мањи од наведеног, или је гаранција краћег трајања (нпр. седам уместо 10 година, или три уместо пет година), његова противвредност се израчунава у сразмери са прописаним границама мале помоћи (тј. према 500.000, 200.000, или 100.000 евра). Други метод утврђивања противвредности мале помоћи у облику гаранције је метод „премије сигурне луке“.³³ Најзад, трећи метод израчунавања противвредности гаранције је сопствени метод даваоца. Наиме, допуштено је да давалац употреби и другачији поуздан метод, под условом да га јасно прикаже у обавештењу које даје надзорном органу.³⁴

3. Кумулација државне помоћи мале вредности

Кумулација државне помоћи *уопште* је радња којом њен давалац сабира све државне помоћи које је корисник примио у истом циљу од свих давалаца, независно од њихове врсте и начина (инструмента) доделе. Он је дужан да кумулацију изврши пре него што кориснику додели помоћ, како би утврдио колики је њен највећи износ. Кумулацију

33 Премија „сигурне луке“ је она коју банка наплаћује клијенту за гаранцију коју је издала његовом повериоцу зависно од клијентовог кредитног рејтинга. Што је клијент бољег рејтинга, премија је нижа, и обратно.

34 Уредба ЕУ, чл. 4; Уредба ЕУ о помоћи у општем интересу, чл. 2 ст. 4(д); Нацрт уредбе РС, чл. 8, с тим што у њој нема правила о помоћи за услуге од општег интереса. Уредба РС површно и неразумљиво уређује ово питање (чл. 96 ст. 3). Њом се одређује да гарантовани део кредита не сме да буде већи од 1.500.000 евра, а у сектору копненог транспорта – 750.000 евра. То су знатно већи износи од оних у ЕУ, при чему нема ни ограничења трајања гаранције. Тиме се омогућава изигравање прописа о малој помоћи.

обавља тако што од корисника прибавља писано изјашњење о томе да ли му је и из ког разлога додељена помоћ за исте оправдане трошкове, као и увидом у регистар помоћи код надзорног органа, ако га овај има. Оправдани трошкови су они за које је дозвољено пружити помоћ кориснику.³⁵

У Србији је, изгледа, забрањено давање мале помоћи у случају кад је могуће дати другу врсту помоћи, као изузеће по одлуци надзорног органа, као што је регионална, секторска (нпр. за производњу челика, вађење угља, у саобраћају) или друга врста хоризонталне помоћи (нпр. за мала и средња предузећа, за запошљавање, за усавршавање, за истраживање). Из тога проистиче да је у тим случајевима забрањено и њено кумулирање, иако је оно предвиђено Законом. У осталим случајевима, мала помоћ се кумулира (нпр. са другим малим помоћима), с тим што се кумулирана помоћ може дати до најповољније границе за исте оправдане трошкове.³⁶ У праву ЕУ, кумулација мале помоћи је уређена са разумевањем њеног економског и правног смисла, те су правила друкчија.

У ЕУ давалац је обавезан, пре него што додели *малу* државну помоћ, да сабере (кумулира) њен износ са осталим малим државним помоћима истом кориснику у истом обрачунском раздобљу (у текућој и претходне две фискалне године). Тиме се спречава да се додели већи износ помоћи од границе прописане за малу помоћ. Значи, исти корисник не може да прими други максималан износ мале помоћи док не истекне трећа година од кад је примио први.³⁷ Ако се истом кориснику, или групи корисника која, у ствари, чини једно предузеће, додељује и мала помоћ за *пружање услуга у општем интересу*, онда се њен износ сабира са износима других малих помоћи које је он примио по основу општих прописа о њиховој додели у истом обрачунском раздобљу. Тада збир свих њих не сме да буде већи од границе мале помоћи за пружање услуга у општем интересу. То је 500.000 евра, уместо 200.000 евра колико је општи износ мале помоћи.³⁸

Мала државна помоћ се *не сабира* са другом врстом државне помоћи истом кориснику ради покривања његових *истих оправданих трошкова* или за *исти њосао ризичној финансирања* (улагања), за који

35 ЗКДП, чл. 7.

36 Уредба РС, чл. 3 ст. 1 тач. 4.1 и чл. 5.

37 Phedon Nicolaides, De Minimis Aid, доступно на адреси: <https://www.lexxion.eu/en/stateaidpost/de-minimis-aid/>, 2. 3. 2021, интернет извор без броја стране.

38 Уредба ЕУ, чл. 5 ст. 1; Уредба ЕУ о помоћи у општем интересу, чл. 4 ст. 6 и 7; Нацрт уредбе РС, чл. 9 ст. 2, с тим што се њом не уређује помоћ у општем интересу. Уредба РС предвиђа да се на кумулирани износ примењује најповољнија граница помоћи (чл. 5).

важи групно изузеће од обавезе прибављања дозволе надзорног органа, иако би њихов збир превазишао границу мале помоћи (нпр. за новооснована предузећа или она која су у почетној фази развоја, за подстицање улагача на улагање у инвестиционе фондове).³⁹ Ако се друга врста државне помоћи не додељује за покривање оправданих трошкова корисника, већ за друге сврхе, онда се она може сабирати са малом државном помоћи, иако она спада у групно изузеће од обавезе прибављања одобрења надзорног органа.⁴⁰ Најзад, мала државна помоћ за пружање *услуга од оштрије интереса се не сабира са накнадом* коју њен давалац плаћа кориснику за пружене му услуге од општег интереса (нпр. накнада за испоручену воду, топлотну енергију, струју, одношење ђубрета), па ни онда кад се таква накнада сматра за државну помоћ.⁴¹

Кад се помоћ даје у више obroка у обрачунском раздобљу од три фискалне године, онда се њихова новчана вредност сабира да би се утврдило да ли се последњим obroком превазишао износ границе мале помоћи. При томе се на вредност последњег obroка додаје збир вредности свих датих obroка у текућој и претходне две обрачунске године. Исто тако, од тог износа се одбија онај оброк чије време давања је старије од истека друге претходне обрачунске године у односу на време давања најновијег obroка.⁴²

4. Помоћ мале вредности групи предузећа

Могуће је да више предузећа чине јединствену економску целину, јер тако наступају на тржишту у односу на остале његове учеснике. Тада је могуће изигравање правила о малој помоћи, тако што свака чланица у групи добије своју малу помоћ, која у збиру добијених малих помоћи свих чланица превазилази њену границу. Због тога је предвиђено да се једним предузећем сматра и група предузећа ако једно или више лица владају његовим чланицама. Сматра се да владавина (доминација, надређеност) постоји кад једно предузеће: 1) има већину гласова свих чланова у другом предузећу; или 2) има право да поставља или смењује чланове управе другог предузећа; или 3) има одлучујући утицај на

39 Нацрт уредбе РС у овом питању садржи обрнуто правило (чл. 9 ст. 5), што је вероватно погрешан превод одговарајућег правила Уредбе ЕУ (чл. 5 ст. 2). Уредба РС забрањује малу помоћ у случају кад је корисник добио помоћ у облику „риличног капитала“, као врсту хоризонталне помоћи (чл. 3 ст. 1 тач. 4.1 и чл. 84).

40 Уредба ЕУ, чл. 5; Нацрт уредбе РС, чл. 9. Вид. Phedon Nicolaidis, „Puzzle of State Aid: Structural Funds, Cumulation and De Minimis“, *European State Aid Law Quarterly*, Nr. 3/2005, 433.

41 Уредба ЕУ о помоћи у општем интересу, чл. 2 ст. 8.

42 Уредба ЕУ, чл. 3 ст. 6; Нацрт уредбе РС, чл. 4 ст. 3. Уредба РС ово питање не уређује.

управљање другим по основу уговора који је са њим закључило или по основу статута, односно оснивачког акта подређеног предузећа; или 4) контролише већину гласова свих чланова у другом предузећу по основу уговора који је, као његов члан (нпр. акционар), закључило са једним или више других чланова. Није значајно да ли владалац у групи „врши“ власт лично или посредством једног или више других лица.⁴³

5. Значај статусних промена корисника

У случају да се споји више предузећа у једно, сабирају се све мале помоћи које су добила спојена предузећа пре спајања у текућој години и две претходне фискалне године. Ако је тај збир већи од границе мале помоћи, ново предузеће није дужно да вишак врати. Али, ако је мањи, онда се на тај збир додаје мала помоћ која се даје после спајања новом предузећу у које су се корисници спојили, при чему укупан збир не сме да буде већи од границе мале помоћи. Кад се једно предузеће (припојеник) припаја другом, онда се сабирају све мале помоћи које је оно добило пре припајања у текућој и претходне две обрачунске године са малим помоћима које је добило предузеће којем се припаја (припојилац) у истом обрачунском раздобљу. Ако је тај збир већи од границе мале помоћи, припојилац не мора вишак да врати даваоцу. Али, ако је мањи, онда нова помоћ која му се додељује после припајања не сме да буде већа од границе мале помоћи рачунајући и збир раније примљених помоћи оба предузећа у посматраном обрачунском раздобљу.⁴⁴

Кад се предузеће подели, јавља се проблем расподеле мале државне помоћи коју је оно примило на новонастала предузећа. Тада се сматра да ју је добило новонастало предузеће које се њом окористило, што је, по правилу, оно предузеће које је наставило да обавља делатност за коју је помоћ додељена. У том случају се са њеном вредношћу сабира нова мала помоћ коју оно добије након поделе у текућој години и претходне две фискалне године. Нова мала помоћ у збиру са ранијим малим помоћима не сме да буде већа од прописане границе мале помоћи. Ако се не може утврдити које се ново предузеће окористило ранијом малом помоћи подељеног предузећа, онда се она расподељује на свако ново предузеће сразмерно његовом уделу у књиговодственом деобном билансу укупног основног капитала подељеног предузећа у часу наступања деобе.⁴⁵

43 Уредба ЕУ, чл. 1 ст. 2; Уредба РС, чл. 26. Вид. Р. Nikolaidis, М. Kleis, М. Kekelelis, 50–51.

44 Уредба ЕУ, чл. 3 ст. 8; Нацрт уредбе РС, чл. 5 ст. 1. Уредба РС не уређује ово питање.

45 Уредба ЕУ, чл. 3 ст. 9; Нацрт уредбе РС, чл. 5 ст. 2 и 3. Уредба РС не уређује ово питање.

6. Избегавање давања помоћи мале вредности за забрањене сврхе

Кад предузеће обавља не само делатности за које се може пружити мала помоћ, већ и друге делатности за које је она искључена, јавља се ризик да је оно злоупотреби и искористи у делатностима за које не сме бити намењена (нпр. пољопривреда, рибарство, подстицање извоза). Да би се то избегло, таквом предузећу држава чланица ЕУ сме да пружи малу помоћ само ако она располаже поузданим мерама спречавања такве злоупотребе, као што је, на пример, обављање „забрањених“ делатности у посебним огранцима, посебно евидентирање њихових трошкова (нпр. подрачун огранка у оквиру рачуна предузећа) и друго. У супротном, државна помоћ се даје по правилима велике помоћи.

Кад предузеће за друмски превоз робе уз накнаду обавља и друге делатности за које важи виша граница мале помоћи од 200.000 евра, уместо 100.000 евра (нпр. превоз путника, туризам), могуће је да оно добијену малу помоћ у већем износу утроши за обављање друмског превоза робе и тиме је злоупотреби. Због тога му је она допуштена у ЕУ до прописане више границе само ако оно располаже поузданим мерама спречавања такве злоупотребе. То је, на пример, обављање таквих делатности путем одвојених огранака, вођење посебних подрачуна за сваки од њих и друго. Ако таквих мера нема, онда је таквом предузећу допуштена мала помоћ само до ниже прописане границе за све делатности којим се бави (тј. до 100.000 евра).⁴⁶ Наше право не уређује спречавање ризика злоупотребе у овим питањима.

7. Надзор

Постоје два алтернативна система путем којих може да се надзире додела мале помоћи. Први је систем прибављања извештаја, а други је систем регистрације помоћи.⁴⁷

Систем прибављања извештаја се састоји у томе што давалац мора од корисника да прибави писано изјашњење о свим малим државним помоћима које је примио у текућој и претходне две фискалне године пре него што му је додели. Циљ прибављања овог изјашњења је да давалац провери да ли корисник испуњава услове за доделу мале помоћи, као и спречавање да збир малих државних помоћи у посматраном обрачунском раздобљу премаши њену границу, те да се претвори у велику помоћ. Давалац прибавља писано изјашњење тако што кориснику доставља писмено обавештење о својој намери да му додели малу помоћ и о њеном могућном износу, уз захтев да му овај у остављеном року

46 Уредба ЕУ, чл. 1 ст. 2, чл. 3 ст. 3 и 4.

47 Уредба ЕУ, чл. 6; ЗКДП, чл. 48; Уредба РС, чл. 97.

поднесе тражено изјашњење о примљеним помоћима у посматраном обрачунском раздобљу. Кад утврди да корисник испуњава услове, давалац доноси одлуку о додели државне помоћи, евидентира је и додељује је кориснику. Потом је обавезан да о додели обавести надзорни орган.

У Србији је давалац обавезан да Комисији за контролу државне помоћи, као надзорном органу, достави копију исправе о њеној додели у року од 15 дана пошто ју је доделио. Давалац мора да води евиденцију о малим помоћима које је доделио по сваком њиховом кориснику и да их чува најкраће 10 година по њиховој додели. Он је обавезан да достави Комисији за контролу државне помоћи на њен захтев све податке које буде тражила ради провере законитости додељених помоћи. Осим тога, он доставља Министарству финансија податке о износима малих помоћи које је доделио, а ово о томе саставља годишњи извештај. Комисија објављује на својој интернет страни податке о даваоцима и корисницима мале помоћи за сваку фискалну годину.

Други систем надзора мале државне помоћи је систем њене регистрације. Он се састоји у томе што надзорни орган успоставља и води централни регистар државних помоћи које су доделили сви даваоци корисницима на њеној територији. У њега се бележе сви правно значајни подаци о додељеним државним помоћима, било да су одobreне, било да за одобрењем није било потребе, као што је случај са малом помоћи (нпр. о даваоцима, о корисницима, о износима, начину давања). Ако постоји регистар, онда давалац не прибавља изјашњење од корисника, већ непосредним увидом у регистар проверава да ли корисник испуњава услове за доделу мале помоћи. У Србији је за вођење регистра државних помоћи надлежна Комисија за контролу државне помоћи, при чему га води у електронском облику, али га још није успоставила.

VI Закључак

Поредећи прописе о државној помоћи мале вредности у Србији са оним у ЕУ изводе се три закључка. Први је да они нису усклађени са прописима ЕУ, односно да садрже битна одступања од правног режима државне помоћи мале вредности у ЕУ.⁴⁸ Пошто Србија није чланица, неусклађеност тренутно није од превеликог значаја. За њу је важније то што је домаћи правни режим у овом питању површан, нејасан и са значајним празнинама. Тиме се ствара ризик злоупотреба у смислу давања велике државне помоћи под изговором да је реч о малој помоћи, чиме се може нарушити конкуренција на тржишту у корист њеног примаоца.

48 Нацрт уредбе РС је знатно боље усклађен, али и у њему има одступања од правила у ЕУ.

Друго, утисак је да су прописани гранични износи државних помоћи мале вредности превисоки за степен развоја српске привреде у поређењу са просечним степеном развоја држава чланица ЕУ. По прописима ЕУ, наша земља спада у битно исподпросечно развијене земље, јер је њен бруто друштвени производ по глави становника испод 75% просечног бруто друштвеног производа у државама чланицама ЕУ.⁴⁹ Тиме се омогућава да се у Србији, економски гледано, корисницима даје велика државна помоћ, иако је она мала за „европски“ просек. Због тога би требало прописане граничне износе за њу снизити на ниво који је примеренији нашем степену развоја. То, међутим, није могуће, јер бисмо на тај начин домаћа предузећа довели у неповољнији положај у њиховој „конкурентској борби“ у спољној трговини са предузећима из држава чланица ЕУ.

Најзад, треће, у условима садашње епидемије многа наша предузећа, нарочито она мања, трпе штету због здравствених мера ограничења кретања и окупљања људи, као и због великих изостанака са посла због оболевања својих запослених. Отуда је неким од њих нужна помоћ државе, како би опстала на тржишту и наставила да послују. Правилима мале помоћи се држави и другим даваоцима омогућава њено брзо пружање, због знатно мањих формалности у поступку њеног додељивања у поређењу са великом државном помоћи. И ЕУ је усвојила више прописа којим је привремено укинула низ формалности у поступку доделе државне помоћи у циљу савладавања заразе КОВИД-ом 19.⁵⁰

Коришћена литература

Беговић Борис, Павић Владимир, *Увод у право конкуренције*, Београд, 2012. (Begović Boris, Pavić Vladimir, *Uvod u pravo konkurencije*, Beograd, 2012)

Вукадиновић Радован, „Положај јавних предузећа и предузећа са посебним и искључивим правима у праву Европске уније“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2004. (Vukadinović Radovan, „Položaj javnih preduzeća i preduzeća sa posebnim i isključivim pravima u pravu Evropske unije“, *Pravo i privreda*, br. 5–8/2004)

Гасми Гордана, „Државна помоћ у Европској унији – путоказ за хармонизацију у Србији“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2007. (Gasmi Gordana, „Državna pomoć u Evropskoj uniji – putokaz za harmonizaciju u Srbiji“, *Pravo i privreda*, br. 5–2008)

49 Г. Гасми (2007), 495.

50 José Luis Buendia, Angela Davidalo, „State Aid Versus COVID-19“, *European State Aid Law Quarterly*, Nr. 1/2020, 3–4.

- Ghazarian Lucyene, „Recovery of State Aid“, *European State Law Quarterly*, Nr. 2/2016.
- Decocq Georges, Ballot-Léna Aurélie, *Droit commercial*, Dalloz, Paris, 2015.
- Дивљак Драго, „Правни значај субвенција“, *Зборник радова Правној факултету у Новом Саду*, бр. 1–2/2008. (Divljak Drago, „Pravni značaj subvencija“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, br. 1–2/2008)
- Дивљак Драго, „Државна помоћ у праву ЕУ и национално право“, *Зборник радова Правној факултету у Новом Саду*, бр. 3/2011. (Divljak Drago, „Državna pomoć u pravu EU i nacionalno pravo“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, br. 3/2011)
- Илић-Попов Гордана, „Подстицаји улагања у српску привреду“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2019. (Ilić-Popov Gordana, „Podsticaji ulaganja u srpsku privredu“, *Pravo i privreda*, br. 7–9/2019)
- Јованић Татјана, „Државна помоћ за инвестиције у енергетску инфраструктуру: дилеме у вези пројекта ‘Колубара Б’“, *Зборник радова Правној факултету у Новом Саду*, бр. 1/2019. (Jovanić Tatjana, „Državna pomoć za investicije u energetska infrastrukturu: dileme u vezi projekta ‘Kolubara B’“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, br. 1/2019)
- Јованић Татјана, *Увод у економско право*, Београд, 2019. (Jovanić Tatjana, *Uvod u ekonomsko pravo*, Beograd, 2019)
- Комшић Никола, „Државна помоћ и јавна набавка – два приступа подстицања иновација“, *Право и привреда*, бр. 10–12/2019. (Komšić Nikola, „Državna pomoć i javna nabavka – dva pristupa podsticanja inovacija“, *Pravo i privreda*, br. 10–12/2019)
- Luis Buendia José, Davidalo Angela, „State Aid Versus COVID-19“, *European State Aid Law Quarterly*, Nr. 1/2020.
- Nicolaidis Phedon, „Puzzle of State Aid: Structural Funds, Cumulation and De Minimis“, *European State Aid Law Quarterly*, Nr. 3/2005.
- Nicolaidis Phedon, De Minimis Aid, доступно на адреси: <https://www.lexxion.eu/en/stateaidpost/de-minimis-aid/>, 2. 3. 2021.
- Nicolaidis Phedon, Kleis Maria, Kekelekis Mihalis, „Cumulation of De Minimis Aid to Enterprises that form a Single Economic Unit“, *European State Aid Law Quarterly*, Nr. 1/2008.
- Simplicean-Storia Ileana, „Study of the State Aid Policy in the European Community: The ‘Illegal’ State Aid Problem“, *Journal of International Legal Studies*, Nr. 1/1997.
- Wish Richard, *Competition Law*, Oxford University Press, Oxford, 2005.

Шћепановић Нина, „Државна помоћ предузећима као облик нарушавања конкуренције у праву Европске уније“, *Право и привреда*, бр. 5–8/1996. (Šćerpanović Nina, „Državna pomoć preduzećima kao oblik narušavanja konkurencije u pravu Evropske unije“, *Pravo i privreda*, br. 5–8/1996)

Шћепановић Нина, *Правни аспекти државне помоћи предузећима као облик нарушавања конкуренције у праву Европске уније*, докторска дисертација (необјављена), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2002. (Šćerpanović Nina, *Pravni aspekti državne pomoći preduzećima kao oblik narušavanja konkurencije u pravu Evropske unije*, doktorska disertacija (neobjavljena), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2002)

Nebojša JOVANOVIĆ, PhD

Full Professor at the University of Belgrade Faculty of Law, Serbia

DE MINIMIS STATE AID

Summary

In this paper the author analyses de minimis state aid as an exception from the principle of prohibiting the state to help some undertakings in order not to privilege them among other undertakings and to violate their equality on the market. Author explains the notion of de minimis aid, justification of this exception from the prohibition of granting the state aid, privilege that its provider and beneficiary enjoy in comparison with other types of allowable (“compatible”) state aids, as well as the methods of preventing the circumvention of rules about its granting. The author compares the rules of European Union and Serbia in this question, pointing to differences between them. The conclusion is that Serbia regulates de minimis aid superficially and vaguely, with important deviations from the EU law. Besides, author contemplates the adequacy of the EU allowable sum of de minimis aid within Serbian economic conditions.

Key words: State Aid. – De Minimis Aid. – Epidemic.

Датум пријема рада: 18. 3. 2021.

Датум исправке рада: 8. 4. 2021.

Датум прихватања рада: 15. 4. 2021.